

Latvijas Republikas Valsts prezidenta kanceleja Prezidenta preses dienests

Pils laukums 3, Rīga-50, LV-1900, tālr. 7092122, fakss 7320404,
prese@president.lv, www.president.lv

Valsts prezidentes runa Dzejas dienu atklāšanā – sarīkojumā “Dzejas likums” Rīgas pilī 2006. gada 8.septembrī

Godātie dzejnieki un dzejnieces,

Dzejas mīlētāji un nīdēji!

Jebkuram likumam savā redakcijā nonākot uz Valsts prezidenta galda, Satversme Valsts prezidentam paredz smago pienākumu izvērtēt šī likuma atbilstību sabiedrības interesēm. Tādēļ, gan jāsaka ar rekordīsu pārdomu periodu, kāds man šodien ir bijis pēc šī likuma pieņemšanas, jo Satversme, kaut arī barga pret prezidentiem, tomēr paredz garāku apdomāšanās posmu, esmu nolēmusi izmantot savas Satversmē atvēlētās privilēģijas un šo likumu noraidīt un nosūtīt atpakaļ dzejnieku saimei ar vēlmi un ieteikumu vēl nopietni pārdomāt tā dažādos punktus. Sevišķi lūgtu uzmanību pievērst tām neskaitāmajām pretrunām, kas jau izskanēja šo pašu telpu sienās. Manuprāt, *Dzejas likums* ir pietiekami nopietns jautājums. Ņemot vērā, ka dzeja bieži tiek izmantota pedagogiskos nolūkos, ar to tiek ne tik vien iepazīstināti, bet, varētu teikt, ka ar to tiek baroti mazgadīgi bērni, sekas ir pietiekami nopietnas. Tādēļ es ar pilnu atbildību kā prezidente sagaidu, lai arī dzejnieki ar pilnu atbildību kā dzejnieki visu nākamo gadu līdz pat nākamajām Dzejas dienām rūpīgi turpinās izvērtēt, pārdomāt un izsvērt šo likumu un tad eventuāli, kādēļ gan ne, šis likums varētu atgriezties pie mana pēcteča. Viņš vai viņa tad būtu tās pašas dilemmas priekšā.

Es kā prezidente vienmēr cenšos izrādīt respektu pret tiem, kas ir izstrādājuši likumu, tādēļ arī šoreiz vēlos izteikt dažas konkrētākas piezīmes, kas izraisīja manus iebildumus.

Pirmais – vai dzeja ir demokrātiska? Moljēra Žordēna kungs atgādināja mums, ka mēs visi mākam runāt prozā, paši to nemaz neapzinoties. Un tā ir liela priekšrocība prozai. Proza tāpat ir absolūti demokrātiska, jo tā ir pieejama visiem bez aizspriedumiem. Te tika pieminēti dažādi aizspriedumu avoti, ko mēs nevēlētos atbalstīt. Jāsaka, ka prozai šī ir lielā demokrātiskuma priekšrocība.

Jautājums ir – vai dzejnieki apzinās, ka viņi rada dzeju? Man šķiet, tas ir atvērts jautājums. Varbūt nākamā gada laikā dzejas kritiķi un eksperti par to varētu nopietni pārdomāt.

Jautājums ir – vai pastāv tāda dzeja, kas būtu kaut kas īpašs, kāda valodas forma, kas ir atšķirīga no parastās runas, parastās valodas, no prozas? Es jūtu līdzīgi Rutai Veidemanei, kas saka: “Ej nu sažini,” tāpēc, ka zinātniskā literatūrā strīdi par to ir pietiekami dziļi un pietiekami sen. Taču jau no antīkās pasaules laikiem ir pastāvējusi šī pārliecība, ka ir tāda lieta kā dzeja, kurai kā nekā ir pašai sava mūza Apolona svītā. Mūzas tomēr nemēdz nodarboties ar nenozīmīgām lietām, tāpat jebkuram pasākumam, jebkurai iniciatīvai, kurai ir pašai sava mūza, tas jau ir nopietns pluss tās labā. Par ko šī mūza gādā un ko tā nosaka? Jau no antīkās pasaules laikiem ir noteikts tas, ka dzeja ir tāda valodas forma, kas pasaka kādu aizraujošu ideju, kas piesaista uzmanību un kurai līdzīgi nāk arī kāds estētisks moments, kas pietrūkst parastajai valodai. Par šo *ekstra*, kas dzejai nāk līdzīgi, vairāku tūkstošu gadu garumā gan zinātnieki, gan dzejnieki vēl strīdas. Ļoti bieži skanīgums ir izvirzīts kā dzejas neatņemama sastāvdaļa. Tāpat, ja parastā prozā mēs runājam kā nu pagadās, tad dzejai ir kāds ritmiskums, kāds skanīgums. Dzeja rodas ne tikai ar vārda semantisko saturu, ar to, ko tā mums paziņo, bet arī ar tās formu. Dzeja

tā tad būtu šis neimitējamais savienojums, ko katrs dzejnieks cenšas radīt neimitējamu caur formu un saturu un atklāt lasītājam vai klausītājam negaidītas nobīdnes starp abiem. Parastā valodā forma un saturs ir glīti salīmēti kopā, bet dzeja tos atplēš vaļā, nobīda sāņus vai salīmē citādā kārtībā, un no tā rodas māksla. Tā varētu būt viena pīeeja dzejai.

Protams, ķīniešu dzejai estētiskais nāk tīri vizuāli. Ķīniešu dzejai ne tikai tas, kā tā skanētu, ja tiktu lasīta vai skaitīta, bet arī kaligrāfiskais veidojums un zīmju rakstu skaistums un to izvietojums telpā jau vizuāli ir ar savu nozīmi.

Katrā ziņā, man šķiet, ka man kā prezidentei visbūtiskākais ir tas, ka Latvijā ir ļaudis, kas nodarbojas ar jautājumiem, kas ir dzeja, kas ir dzejas būtība, vai viņi spēj, vai nespēj formulēt, kāda tā ir un kas tā ir. Man jāpiekrīt pēdējam formulējumam, kas izskanēja, tas man šķita īpaši veiksmīgs – tik tiešām, dzejas definīcija rodas no tā, ko dzejnieki dara, bet kurš tad ir dzejnieks un kurš nav? To nosaka ne tikai speciālisti, literāti un citi dzejnieki, to nosaka arī klausītāji un lasītāji. Ja kāds tik tiešām uz vientuļas salas skaita, lasa, rada dzeju un viņam nav neviena cita, izņemot kaijas, kas viņu noklausās, tad, protams, kaut kas no dzejas pazūd. Ja vienīgi viņam izdodas to uz kaut kā uzrakstīt, ielikt pudelē un nosūtīt citur pasaulē. Dzejai principā vajadzētu būt kādam adresētam – mīļotajam cilvēkam, pašam dzejniekam kādos nākamajos gados vai tālākām paaudzēm.

Man kā prezidentei pavisam oficiāli ļoti gribētos, lai mums valstī būtu ļoti daudz dzejnieku, kas šādas dzejas pudeles ar saviem vēstījumiem palaiž mūsu sabiedrības jūrās un lai daudzi tās atrastu un dažreiz gluži nejauši šādu vēstījuma pudeli paceltu, izlasītu un kaut ko no tās iegūtu. Dzeja, man šķiet, var mūs visus bagātināt – gan tos, kuri to rada, gan tos, kuri to bauda. Es tamdēļ novēlu visiem klātesošiem un visiem visur Latvijā, lai dzīvo dzeja, lai dzīvo dzeja latviešu valodā, lai dzīvo dzeja visās pasaules valodās un lai dzejnieki mūs visus padara laimīgākus un bagātākus!